

SZEIMAN REGINA

Budapest100

Nagykörút – újratervezés

Ezek a 2016-os esztendő hívószavai. Hatodik alkalommal kerül megrendezésre a Budapest100 elnevezésű programsorozat, amely az idén a Nagykörutat helyezi a budapestiek fókuszába. Múltja egészen az 1870-es évekig nyúlik vissza, s kialakulásának, valamint fejlődésének története igen izgalmasan alakult.

A három város: Pest, Buda és Óbuda 1873-as egyesítése gyors népességnövekedést vont maga után, amelynek következtében szükségessé vált a falusias jellegű, szabálytalan külső városrészek infrastruktúrájának összekötése és szabályozott fejlesztése. Erre kínált megoldást egy, a sugárutakat – Üllői út, Kerepesi út, Király utca, Váci út – összekötő gyűrű, a körút kiépítése. Az erről folyó diskurzus már előzőleg, 1871-ben elkezdődött. A leendő útvonal nyomvonalát a természeti adottságok határozták meg. Az egykor itt folyó Dunaágnak köszönhetően, az útvonalat a mélyebben fekvő területeken vezették végig. Az első terv a Közmunkatanács első főmérnökétől, *Reitter Ferenc*től származott, aki a mély fekvésű területeket hajózható csatornával szerette volna összekötni, felélesztve az egykori folyóágot. A csatorna tizenkét híddal és negyvennyolc rakodóhellyel, két végén lezáró zsilipekkel rendelkezett volna. A csatorna partjaira látványos palotasorokat terveztek. A csatorna végül pénzügyi okok miatt nem valósult meg, a helyén futó közúti nyomvonal azonban véglegesen bekerült a városrendezési tervekbe. 1871-ben a kormány a körút építéséről törvényjavaslatot terjesztett elő, valamint a Fővárosi Közmunkák Tanácsa részére az útvonal kialakítására egymillió-nyolcszáz ezer koronát, a körúton építkezőknek pedig tizenöt éves adómentességet biztosított. A nyomvonal megtisztításához számos épület lebontása volt szükséges, ezek azonban zömmel földszintes épületek, műhelyek és istállók voltak. Az építkezések azonban lassan folytak, köszönhetően az 1873-tól 1879-ig elhúzódó pénzügyi válságnak, holott a körutat az 1896-os millenniumi ünnepségre szerették volna megépíteni. További jelentős adókedvezmények meghozták a hozzá fűzött reményeket, s 1896. augusztus 31-én a Fővárosi Közmunkák Tanácsa átadhatta a körutat. Csupán a két végponton, a Lipót és a Ferenc körúton állt még néhány, régi ház vagy foghíjtelek, így az építkezések még az ünnepség

A Nagykörút 1896-ban, Schmidt Edgar felvétele

Mohai Balázs és Danyi Balázs kiállításfotói

után is folytatódtak. Véglegesen 1906-ban fejeződtek be a körúti építkezések.

A Nagykörút arculatát, noha a XX. század rajta hagyta kézjegyét, még mindig ezek a régi házak határozzák meg. Eredeti állapotukban már csak korabeli fényképeken láthatjuk, ütöttek-kopottak, de a lombok és a ríkító cégtáblák mögül még mindig kisugárzik patinás szépségük. A Budapest100, ahogy azt már megszokhattuk, az év századik napjához legközelebb eső hétfőjén, 2016. április 16-án és 17-én ismét kinyitja számos bérház kapuját, ahol az ott lakók megmutatják tágabb értelemben vett otthonukat: különleges kapualjaikat, udvaraikat, lépcsőházaikat, pincéiket vagy padlásaikat. De a százhusz éves, több városrészen áthaladó útvonal mentén számos kulturális, történelmi, építészeti- és várostörténelmi emlék is megtalálható, ahova izgalmas programokat, vezetéseket szerveznek.

2016-ban a Budapest100 nemcsak ezeken vezeteti végig az érdeklődőket, hanem megteremti a közös diskurzus lehetőségét is szakmabeliek és civilek között. Az építészek, táj-

építészek, urbanisták és az örökségvédelem hívei által szervezett programok lehetőséget kínálnak annak megvitatására, hogy ki milyenek szeretné látni a Nagykörutat. Ezekkel a találkozókkal a szervezők szeretnék hatást gyakorolni a döntéshozókra, elindítva a régi épületekről és az új szemléletű város-tervezésről szóló párbeszédet.

A Budapest100 öt évvel ezelőtt, 2011-ben indult civil kezdeményezésre önkéntesek bevonásával. A program évről évre nagyobb érdeklődésnek örvend, s egyre több épület nyitja meg a kapuit. Tavaly csaknem hatvan helyszínnel, több mint százötven programmal és húszezer látogatóval büszkélkedhetett. 2014-ben az Önkéntes Központ Alapítvány szakmai zsűrije az *Év Önkéntes Programjává* választotta a Budapest100-at. A Budapest100 ötletgazdája az OSA Archivum, szervezője a KÉK – Kortárs Építészeti Központ. Az idei év programjaiért és a vezetéseken való részvételhez szükséges regisztrációért a www.budapest100.hu oldalra érdemes ellátogatni. ♦♦